

HOW "GLOBAL CARE CHAIN" AFFECTS THE TRANSNATIONAL FAMILY

Maria Petronela Munteanu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: A new problem that is affecting social development is the migration of labor mobility. More and more people, skilled workers prefer to migrate from their countries of origin to developed countries where the pay is better and they are able make a better living, but this migration phenomenon is already well known. A less known growing trend is the phenomenon of "care drain" which is represented by the migration of housewives from underprivileged countries to better developed countries where they get paid for the same housekeeping services. Some services that women offer include caring for children, elderly or disabled persons.

According to economics, the imbalances in wage levels and scarce workplaces force migration of work force between countries. However, the causes of migration can not be reduced only to economic reasons; In fact, these factors are determinants of international migration processes, generating waves of migration from each country are clearly influenced by specific factors or changes in local economies, as well as the history of each nation.

However most migrants frequently choose domestic care as a job. Migration from Romania was an enormous phenomenon in the last twenty years when, for the first time in five decades of a repressive regime, Romanians had the opportunity to travel and work - legal or "illegal" - abroad.

In recent years, migration from Romania has become highly feminized: female migration in Romania has doubled between 2001 and 2004. The growth rate of female participation in the labor market combined with declining birth rates disrupted conventional divisions of labor resulting in the predominance of women in care working.

Keywords: migration, care chain, transnationalism, family, care work.

O nouă problemă ce afectează dezvoltarea societății este reprezentată de migrație, de mobilitatea forței de muncă. Tot mai multe persoane, muncitori calificați din țările de origine preferă să migreze în țările dezvoltate pentru un trai de viață mai ridicat și pentru un salariu mai bun. Acest fenomen al migrației este deja cunoscut de câteva decenii.

O tendință mai puțin cunoscută dar care ia amploare se referă la fenomenul de „care drain”- ce presupune migrația femeilor din țări subdezvoltate unde prestează servicii de menaj propriilor familii în țări dezvoltate unde pentru aceleași servicii sunt remunerate. Serviciile prestate de femei includ atât îngrijirea copiilor, bătrânilor cât și a persoanelor cu dizabilități.¹

Potrivit economiei clasice, migrațiile în scop de muncă sunt percepute drept răspuns la dezechilibrele existente la nivelul salariilor dintre diferitele țări. Cu toate acestea, cauzele migrațiilor nu pot fi reduse doar la rațiuni economice; de fapt, acești factori sunt determinanți în procesele generatoare de migrații internaționale, valurile migratorii din fiecare țară sunt în mod evident influențate și de factori specifici sau de schimbări în cadrul economiilor locale, ca și de istoria fiecărei națiuni.²

Cu toate acestea domeniul cel mai frecvent, pentru care populația migraționistă optează este cel al muncii domestice.

¹Sonya Michel (2010), „Beyond the Global Brain Drain: The Global Care Drain”, The Globalist; <http://www.theglobalist.com/beyond-the-global-brain-drain-the-global-care-drain/>

²Franco Pittau, Antonio Ricci, Laura Ildiko Timșa,(2010) „Românii din Italia între respingere și acceptare”; Ed. Idos, Roma; Ed Sinnos, Roma, p. 43.

Caracteristici ale muncii interne/casnice

Munca de îngrijire sau munca intimă cum mai este numită, implică participarea activă în munci fizice. De cele mai multe ori este nevoie ca lucrătorii să presteze servicii în casele angajatorilor ceea ce tinde ca acest lucru să fie confundat cu serviciu intern. Cercetătorii descriu acest tip de muncă ca fiind o muncă murdară, muncă ce este adesea evitată de cetățenii țării respective. Femeile din țările subdezvoltate, din pricina lipsei forței de muncă din țara natală privesc migrația ca pe o oportunitate, o șansă de angajare și de a avea un trai mai bun. Rezultatul muncii transnaționale, prin diminuarea resurselor forței de muncă din țările subdezvoltate economic, produce o redistribuție la nivel mondial sau o inegalitate a forței de muncă, în principiu a femeilor ce lucrează în domeniul îngrijirii, numite conform Convenției nr.189 Muncă³ decentă pentru personalul casnic- lucratori casnici.

Conform acestei Convenției “Orice persoană angrenată în muncă casnică în cadrul unei relații de angajare” se numește lucrător casnic, aceștia pot lucra fie cu normă întreagă fie cu jumătate de normă și pot locui în gospodăria angajatorului (lucrător intern) sau la propriul domiciliu (lucrător extern). După adoptarea acestei Convenții, Organizația Internațională pentru Migrație a realizat un raport intitulat “Domestic workers across the world: global and regional statistics and the extent of legal protection” cu noi date din acest domeniu. Astfel încât, s-au constatat următoarele: în întreaga lume sunt 52 de milioane de persoane dintre care 83% femei care lucrează în domeniul casnic. O distribuție continentală a lucrătorilor interni arată următoarea situație: 21,4 milioane în Asia și Pacific, 19, 6 milioane în America Latină și în Caraibe, 5,2 milioane în Africa, 2,2 milioane în Orientul Mijlociu și 3,6 milioane în țările industrializate. Munca internă, reprezintă 7,5% din ocupația femeilor din întreaga lume cu un procentaj mai mare în unele regiuni precum Asia și Pacific, America Latină și Caraibe. Între jumătatea anilor 1990 și 2010 lucrătorii casnici imigranți s-au înmulțit cu 19 milioane pe întreg globul.⁴

Global care chain

Femeile din țările dezvoltate economic și care au un loc de muncă, nu pot să schimbe balanța dintre nevoile de îngrijire și nevoia de a avea o carieră, astfel încât tot mai multe se bazează pe femeile migrante pentru a se ocupa de munca casnică. Numărul femeilor ce migrează pentru a presta muncă internă a creat noi rețele de relații și responsabilități ce există în interiorul sau exteriorul familiei. Asemenea rețele de muncă internă sunt vitale pentru supraviețuirea societății și a economiei.

Responsabilitatea grijii/muncii domestice este înțeleasă ca munca femeii și de cele mai multe ori este asigurată fără a fi remunerată. Soluția parțială și inadecvată pentru criza muncii domestice din țările dezvoltate, a fost acela de a transfera munca prestată de femei în propriile familii pe piața forței de muncă. Luând amploare, această muncă este prestată de către femeile migrante, astfel încât munca domestică este o muncă internaționalizată.⁵

Toate aceste statistici și noi transformări duc la ceea ce sociologul Rhacel Parrenas a numit “***global care chain***”. Acest concept atrage atenția asupra unei serii de științe sociale, în particular asupra studiilor despre globalizare, despre migrație, despre grija/muncă și asupra

³<http://www.cartel-alfa.ro/Docs/20120308Despre%20Conventia%20189-RO.pdf>

⁴Maurizio Carrara, (2013), „Indagine sull’assistenza familiare in Italia: il contributo degli immigrati”; UniCredit Foundation, p. 8.

⁵Amaia Orozco,(2010,) „Global care chains, Toward a rights- based global care regime?”, p. 3.

studiilor despre gen. Termenul *global care chain* a fost prima oară utilizat de Arlie Hochschild pentru a se referi la o serie de legături personale între oameni din întreaga lume bazată pe activitatea remunerată sau neremunerată a muncii casnice/grijii.

Recente cercetări definesc termenul de *global care chain*⁶ ca fiind condus de femeile din țările bogate care preferă să plătească femeile migrante pentru a le îndeplini sarcinile domestice. De obicei aceste femei migrante provin din țări slab dezvoltate unde la rândul lor au o familie și optează pentru un astfel de job, întocmai de a suplini nevoile familiilor lor. Prestând astfel de servicii femeile migrante se află și ele în imposibilitatea de a-și îndeplini sarcinile casnice datorită distanței dintre acestea și familie fiind nevoite la rândul lor să angajeze o altă femeie care să asigure munca casnică.

Lanțul grijii are ca scop prestarea de servicii interne pentru a asigura bunăstarea financiară a familiei rămase în țara de origine prin ajutorul altor persoane. Aceste alte persoane sunt fie persoane dintr-o comunitate mai săracă fie fac parte din familia lărgită a femeii migrante.

În mod clar munca prestată de femei este o caracteristică centrală a fenomenului de lanț al grijii și este de notat faptul că prezența masculină în acest proces, lipsește cu desăvârșire. Cu toate că Parrenas a evidențiat în cercetările sale faptul că femeile din țările migrante au optat pentru aceste joburi datorită eșecurilor bărbaților de a presta astfel de servicii.

Lanțul global al grijii⁷ surprinde atât lucrătorii casnici migranți, globalizarea familiilor și a gospodăriilor dar și internaționalizarea serviciilor de îngrijire. Acest concept oferă un instrument de viitor, analitic prin care să cerceteze legătura dintre munca de îngrijire și globalizare.

Transnaționalismul. Schimbări și caracteristici

Conform studiilor dimensiunea economică este cea care motivează plecarea părinților la muncă în străinătate, motivarea de a asigura bunăstarea familiei. Însă bunăstarea familiei conform cercetărilor nu reprezintă doar independența economică, ci este definită ca o stare de sănătate, fericire și prosperitate. Acest termen este unul care depășește noțiunea de standard de viață bazat pe bogăția financiară sau materială; acesta presupune aprecieri subiective ale dimensiunii fericirii sau a satisfacției cu privire la viața ca întreg, incluzând aspectele sale sociale, culturale, spirituale și emoționale.

Bunăstarea familiei se referă la sănătatea, fericirea și prosperitatea familiei ca întreg dar și a membrilor săi individuali. Familia este cel mai bine definită prin calitățile sale și ale membrilor săi, și nu este în mod obligatoriu bazată pe noțiunea că familia este un grup de persoane ce trăiesc în aceeași gospodărie. Bunăstarea familiei diferă de cea individuală prin faptul că aceasta se referă la bunăstarea generală a unei forme sau structuri sociale care este mai mult decât suma membrilor săi.

Asigurarea bunăstării reprezintă un efort complex, care trebuie să se sprijine pe resurse din interior dar și din exteriorul familiei. Atât părinții cât și copiii, sau membrii familiei lărgite, sunt angrenați în mecanism, beneficiind sau suferind deopotrivă.

⁶Nicola Yeates, (2005), „Global care chains: a critical introduction”, *Global Migration Perspectives*, Nr. 44.

⁷Parreñas, R., (2005), “Long distance intimacy: class, gender and intergenerational relations between mothers and children în Filipino transnational families”.

În contextul familiei transnaționale grija/bunastarea sau munca casnică este realizată prin diferite metode. Grija pentru familie constituie una dintre principalele modalități prin care familiile transnaționale mențin intimitatea pe distanțe lungi, iar semnificația acestui context instituțional în care familiile transnaționale operează este reprezentat și de politicile de stat și de reglementările internaționale care joacă un rol important în facilitarea sau îngreunarea menținerii solidarității familiale în afara granițelor.

Astfel încât din cercetările asupra României reiese faptul că, după plecarea părintelui/părinților în străinătate grija/munca de îngrijire este reorganizată prin expansiunea acestui rol preluat de către familia extinsă- în special de către bunici, surori mai mari sau mătușe. Studii asupra României identifică faptul că, mai ales atunci când grija este oferită de către bunici ⁸(bunica), în situația migrației mamei, apare o problemă structurală în acordarea îngrijirii. De aici s-a constatat că luând în considerare vârsta bunicilor, aceștia nu sunt pregătiți să ajute copii la realizarea temelor pentru școală sau să gestioneze relațiile dintre copii și părinți (tați).

Familia transnațională. Definiții

Conform cercetătorilor Bryceson și Vuorela familia transnațională⁹, întruchipează familia în care membrii acesteia trăiesc o parte sau cea mai mare parte din timp separat unii de alții, (fizic) dar totodată împreună pentru a crea sentimentul de bunăstare, unitate, familiaritate chiar și traversând granițele naționale.

O familie este transnațională dacă părinții sunt căsătoriți însă membrii familiei sunt separați unii de alții datorită plecării la muncă în străinătate. Dacă în mod tradițional gospodăria presupunea un grup de oameni care locuiesc împreună și participă colectiv la îndeplinirea sarcinilor de bază reproductive și productive, cercetătorii familiilor transnaționale regândesc conceptul de gospodărie bazat pe ideea coabitării membrilor și iau în calcul separarea spațială. Cercetările asupra familiei și asupra migrației au evoluat foarte mult în ultimul deceniu, și s-au luat în calcul factori precum mediul familial, comunitate și atitudini individuale pentru a explica fenomenul migrației dar și modul de funcționare a familiilor transnaționale. Cu toate acestea, metodologic și teoretic, familiile sunt încă concepute ca fiind nucleare și delimitată de statul-națiune. Studiile asupra familiei subliniază apropierea geografică ca o condiție prealabilă, pentru interacțiune și schimb în cadrul familiilor, eliminând legăturile de familie care traversează granițele naționale. Așadar legăturile familiale dincolo de frontiere sunt ignorate și asumate ca fiind imposibil de păstrat. Ori acest fenomen al migrației și îngrijirii este întâlnit în familiile transnaționale. În ultimul deceniu, cercetările în aria migrației arată faptul că alegerile indivizilor migranți sunt strict legate de membrii familiilor și de nevoile acestora.

Dincolo de studiile care au ca scop cercetarea directă a familiilor transnaționale, există și subdomenii ale acestei tematici. Astfel, în cadrul cercetării familiilor transnaționale se încadrează următoarele subdomenii: cercetarea maternității transnaționale, care se axează pe strategiile mamelor de a-și manifesta maternitatea în relația cu copiii rămași în țară; cercetarea

⁸Pantea, M. (in press): „Grandmothers as main caregivers in the context of parental migration” European Journal of Social Work special issue ‘Social work, older people and migration’. Taylor and Francis”.

⁹Bryceson, Vuorela, (2002), “The transnațional family: new European frontiers and global networks”.

copilăriei transnaționale, copiii implicați în procesul migrației; paternitatea transnațională; relaționarea în cuplu transnațional și analiza implicațiilor transnaționalismului asupra cuplului.

Printre literatura grijii transnaționale, maternitatea transnațională este cea mai des studiată. În general maternitatea presupune grija pentru copii și educația acestora. Această noțiune a maternității¹⁰ este strict legată de legătura maternă, ca un fenomen natural, în care mamele sunt principalii îngrijitori ai copiilor. Mamele nu sunt doar responsabile pentru acordarea grijii/îngrijirii pentru copii ci tot ele asigură și veniturile familiei.

Studiile familiilor transnaționale, se concentrează foarte mult pe familia restrânsă (relația soț – soție – copii sau cu alte cuvinte tată – mamă – copii) însă se ia în calcul și familia mai largă (în care, pe lângă cuplul de bază și copiii acestuia, intră bunici, frați, surori, cumnați, cumnate, nepoți, nepoate, unchi, mătuși). Se pune accentul pe modul în care familiile tinere migrante reușesc să țină legătura cu bătrânii rămași în urmă și reușesc să le asigure acestora suportul financiar, emoțional și îngrijirea de care au nevoie.

Schimbările familiilor transnaționale, sunt cunoscute la nivel mondial din cauza politicilor stricte de migrație în țările ce primesc migranți, politici ce fac dificil pentru familii să migreze împreună, încercând să scape de conflicte violente sau persecuție. Prevalența exactă a schimbărilor apărute în familiile transnaționale este necunoscută, mai ales, din cauza deficitului de probe cantitative, cauzate de lipsa de atenție academică și politică a acestui fenomen.

În prezent sunt câteva studii asupra familiilor transnaționale, realizate de către oameni de știință din diferite discipline, care s-au angajat să identifice membrii ce trăiesc dincolo de frontierele naționale și efectele unor astfel de acorduri de viață transnaționale asupra copiilor.

Aceste studii au arătat că deși copiii beneficiază de pe urma migrației părinților mai ales a ceea ce reprezintă partea financiară, exista și remitențe mai ales în relația mama - copil din cauza separărilor prelungite. Mai mult decât atât, aceste procese economice și psihologice sunt de gen. De exemplu, s-a constatat că familiile în care mama migrează sunt mai multe șanse de a prospera economic decât în familiile cu tatăl. Cu toate acestea, Parrenas a constatat că, problemele emoționale sunt mai mult resimțite de către copii, atunci când mama lor migrează, comparativ cu atunci când tatăl lor migrează și asta datorită normelor tradiționale de gen legate de îngrijire. Rolul de însoțitor al copilului în țara de origine este slab studiat, dar puținele studii pe această temă sugerează că, îngrijitorul este extrem de important pentru bunăstarea copilului. Studiile arată ca în cazul copiilor care au grijă de ei înșiși¹¹ (auto-îngrijire) sunt de trei ori mai susceptibili de a avea probleme de comportament și educaționale decât copiii lăsați în grijă unor persoane.

Famiile transnaționale au primit, în decursul anilor o multitudine de nume precum familiile astronautilor, familii binationale, și gospodării Split. Literatura de specialitate recentă ilustrează familia transnațională ca fiind reprezentată de modul în care funcționează prin circulația regulată de produse, resurse, persoane fizice, și informații dincolo de frontierele

¹⁰Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy” Family Process, vol. 50, nr. 1, p.16.

¹¹Wendy Harcourt, (2010), “Rethinking the Economics of Care: Migrant Women’s Work and the Global Care Chain”, Society for International Development;

naționale. Literatura asupra familiilor transnaționale stabilește că formarea lor este în același timp într-un proces structural cât și cultural. Migranții formează gospodării transnaționale, ca răspuns al forțelor structurale ale globalizării economice și în acest sens se bazează pe resurse culturale.

Conform unui raport de cercetare asupra femeii și migrației internaționale, emigrarea pentru muncă a femeilor conduce de multe ori la un transfer de rol la nivel de unitate familială, astfel încât acestea devin principalii susținători ai familiei, în timp ce partenerii lor sunt nevoiți să preia cel puțin o parte din sarcinile domestice. Dincolo de transferul de rol experiențele de migrație ale femeilor sunt percepute de acestea ca o formă de emancipare, atât economică, cât și socială. Contactele stabilite în țara de destinație și experiențele trăite modifică percepția subiectivă a identității sociale individuale ale migrantelor și imprimă o identitate socială nouă, percepută ca superioară celei deținute în comunitatea de origine anterior plecării.

Femeile cu experiență de migrație tind să se diferențieze de ceilalți membri ai comunității de origine prin anumite aspecte și elemente adoptate din cultura, stilul de viață și gândirea din țara de destinație. În acest mod, aceste femei dezvoltă un atașament dublu, atât față de România, cât și față de statele de destinație. Pentru femeile care emigrează fără partenerul de viață, separarea de familie înseamnă, totodată eliberarea de responsabilitățile domestice și dobândirea independenței și autonomiei față de acesta și față de familie, implicit. Pentru acestea, adoptarea unui model apropiat de cel egalitar și încercările de instituire a acestuia în propria familie din comunitatea de origine atrage după sine generarea unor conflicte și tensiuni.¹²

În ceea ce privește situația României cu privire la familiile transnaționale, conform unui raport al Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, indică următoarea situație: 59.774 de familii plecate la munca în străinătate, 35.370 de familii în care un părinte este plecat la munca în străinătate, 81.439 de copii ai căror părinți sunt plecați la munca în străinătate, 48.042 de copii rămași acasă care provin din familii în care un părinte este plecat la munca în străinătate și 45.696 de copii rămași acasă în îngrijirea rudelor până la gradul IV, dar fără o măsură de protecție.¹³ În urma numărului crescut îngrijorător al părinților plecați la muncă în străinătate, s-au derulat numeroase cercetări pentru a identifica o serie de factori ce influențează acest fenomen și totodată pentru a identifica schimbările apărute în urma plecării părinților.

Influența și rolul tehnologiei informației și comunicațiilor în contextul familiei transnaționale

Distanța face ca legătura cu familia să fie una dificilă, iar furnizarea îngrijirii de către mame este una și mai dificilă fiind puternic influențată de mai mulți factori, precum politicile țării respective, programul de lucru, timp liber, accesul la mijloace de comunicare etc.

Mai nou, conform unor cercetători, noi practici au intervenit în asigurarea grijii/îngrijirii precum cea a practicii virtuale, care este mai economică, mai practică dar care

¹²„Raport de cercetare, Femeile și migrația internațională, 2007-2013”, file:///C:/Users/Maria/Downloads/raport-femeile-migratia-internationala.pdf

¹³<http://www.copii.ro/>

oferă totodată și suport emoțional. Astfel că tot mai multe femei migrante în dorința de a fi psihic mai aproape de familie și din dorința de a gestiona posibilele conflicte familiale, ele petrec ore, în fiecare zi pe telefoane sau laptopuri încercând, să tempereze eventualele dispute sau să-și sprijine copiii și soțul.

Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor (TIC) permite familiilor să se conecteze virtual în schimbul apropierii fizice. TIC include tehnologia telefoanelor, calculatoarelor, internetului, camerelor video, cartele internaționale, rețele de socializare precum Facebook, Twitter, conferințe web și audio precum Skype care este cel mai des utilizat. Utilizarea TIC de către migranți este în creștere, în ciuda lipsei resurselor economice. Aceștia au devenit foarte repede adoptatorii a astfel de metode. Migranții percep comunicarea prin astfel de metode ca fiind una relațională, emoțională și socială care le permite acestora să mențină legătura cu familia în ciuda barierelor geografice.¹⁴

Observăm astfel o schimbare în asigurarea grijei/îngrijirii, observăm o schimbare de roluri în familia transnațională. Impactul acestor schimbări pot să aducă fie efecte pozitive dar și negative. Această separare de către mamă poate avea grave urmări negative sau se pot construi noi moduri prin care familia poate funcționa și astfel se poate depăși efectul negativ al separării fizice. Toate aceste schimbări pot alterna de la o familie la alta în funcție de diverși factori.

TIC sunt instrumente pe care membrii familiei transnaționale le utilizează înaintea emigrării pentru a plănuși și a pregăti călătoria, dar și după emigrare, pentru a informa familia cu privire la procesul de acomodare. Diverși cercetători sunt de părere că TIC poate să-i conecteze pe cei dragi astfel încât să faciliteze apropierea. Mai specific, unele cercetări asupra comunicării prin tehnologie sugerează faptul că aceste noi forme ale comunicării poate crea sentimentul ca cei dragi sunt prezenți în ciuda distanței care-i desparte. Tehnologia este utilizată în primul rând pentru a menține relațiile preexistente și apoi pentru a consolida relațiile existente în ciuda distanței. Această abilitate de a construi și consolida relații de la distanță invocă unele provocări cu privire la sociabilitate, care după unii cercetători este definită ca având trei componente : rețele sociale, schimburi și mijloace tehnice disponibile, care mediaza interacțiunile. Celularele spre exemplu, nu înlocuiesc interacțiunile față în față, în schimb pot oferi noi oportunități de a construi o “prezență” în ciuda distanței. Prin urmare, realul și virtualul nu sunt dichotomice în viața acestor familii.

Cercetătorii susțin că migranții transnaționali se pot angaja în a oferi majoritatea formele griji și anume: suport financiar, personal, emoțional sau moral prin tehnologia comunicării. Deși suportul personal este mai greu de redat prin astfel de modalități tehnologia comunicării ajută în relaționarea cu membrii familiei și în consolidarea relațiilor.

Concluzii:

Studiile arată că această nouă tendință precum cea a reîmpărțirii globale, a lucrului casnic prestat de femei aruncă o lumină nouă asupra întregului proces de globalizare. Convențional țările slab dezvoltate sunt considerate dependente de țările bogate și totodată tot

---

¹⁴Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy”, *Family Process*, vol. 50, nr. 1, p.20.

mai multe familii din țările bogate ajung să depindă de migrații din regiunile mai sărace pentru a oferi servicii de babysitting, menaj.

Migrația femeilor are multiple implicații asupra celor rămași acasă. În timp ce remitențele (banii trimiși în țară) sunt deseori esențiale pentru bunăstarea familiilor acestora, absența femeii implică și faptul că acestea nu mai sunt disponibile să ofere aceeași îngrijire pe care o oferea de obicei. Desigur remitențele muncii femeii ¹⁵ajută familiile să plătescă taxe școlare, să asigure costurile medicale, să construiască case mai bune, însă doar atât se poate realiza cu bani, fără suportul femeii în a pregăti mesele copiilor, în educația copiilor este dificil pentru familia rămasă în țară, să se descurce.

Astfel încât familiile recurg la alte persoane de ajutor, la ceea ce cercetătorii au numit lanț al grijii și e posibil ca astfel de metode să dea roade sau nu.

Domeniul transnaționalismului prezintă o arie complexă de cercetare, fiind nevoie de o analiză amplă asupra subdomeniilor acestei teme analizând toți actorii și factorii implicați.

BIBLIOGRAFIE:

- Amaia Orozco,(2010,) *Global care chains, Toward a rights- based global care regime?;*
- Bryceson, Vuorela, (2002), *The transnațional family: new European frontiers and global networks*, Ed. Berg;
- Baldassar, Merla, (2013), *Transnațional Families, Migration and the Circulation of Care, Understanding Mobility and the Absence in Family Life.*
- Franco Pittau, Antonio Ricci, Laura Ildiko Timșă,(2010) *Românii din Italia între respingere și acceptare*, , Ed. Idos, Roma, Ed. Sinnos Roma.
- Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), *Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy*, Family Process, vol. 50, nr. 1.
- Maurizio Carrara, (2013) *Indagine sull'assistenza familiare in Italia: il contributo degli immigrati*, UniCredit Foundation.
- Nicola Yeates, (2005), *Global Migration Perspectives*, Global Migration Perspectives, Nr. 44.
- Parreñas, R., (2005), *Long distance intimacy: class, gender and intergenerational relations between mothers and children in Filipino transnațional families*, Global Networks;
- Parreñas R., (2001), *Servants of Globalization Women, Migration, and Domestic Work;*
- Pantea, M. (in press): *Grandmothers as main caregivers in the context of parental migration" in the European Journal of Social Work special issue 'Social work, older people and migration'.* Taylor and Francis.
- Sonya Michel, (2011)*Women, Migration and the Work of Care: The United States in Comparative Perspectiv*, United States Studies, Occasional Paper Series.

¹⁵Sonya Michel, (2011) „Women, Migration and the Work of Care: The United States in Comparative Perspective”, United States Studies, Occasional Paper Series.

Sonya Michel (2010), *Beyond the Global Brain Drain: The Global Care Drain*, The Globalist, <http://www.theglobalist.com/beyond-the-global-brain-drain-the-global-care-drain/> , accesat în data de 23 martie 2013.

Wendy Harcourt, (2010), *Rethinking the Economics of Care: Migrant Women's Work and the Global Care Chain*, Society for International Development;

Ghid pentru copiii singuri acasă, (2009), București;

Ghid pentru copiii singuri acasă, destinat părinților, (2009) București;

Convenția nr.189 Muncă decentă pentru personalul casnic, (2011), <http://www.cartel-alfa.ro/Docs/20120308Despre%20Conventia%20189-RO.pdf> , accesat in data de 7 octombrie 2014.